

Kinnunen Elina

Perusopetuksen koulukuraattorien kokemukset lasten mielenterveysongelmiin vastaamisesta Kainuun hyvinvointialueella

Sosionomi (AMK)

Sosionomikoulutus

Syksy 2024

**KAMK • University
of Applied Sciences**

Tiivistelmä

Tekijä(t): Kinnunen Elina

Työn nimi: Perusopetuksen koulukuraattorien kokemukset lasten mielenterveysongelmiin vastamisesta Kainuun hyvinvointialueella

Tutkintonimike: Sosionomi (AMK)

Asiasanat: koulukuraattori, mielenterveystyö, ennaltaehkäisevä mielenterveystyö, kuraattorityö

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa Kainuun hyvinvointialueen koulukuraattoreiden tämän hetkisestä kuormitustilanteesta. Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä koulukuraattoreiden ajatuksia heidän omasta ammattitaidostaan ja sen kehittamisestä. Toimeksiantaja pystyy käyttämään tutkimustuloksia työntekijöidensä lisäkouluttamiseen, ja sitä kautta työssä jaksamiseen. Toimeksiantaja pystyy hyödyntämään tuloksia lasten ja nuorten monialaisen ammatillisen työskentelyn tarkastelemiseen.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Kainuun hyvinvointialue. Kainuun hyvinvointialueeseen kuuluvat Hyrynsalmen, Suomussalmen, Kuhmon, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon ja Kajaanin kunnat. Opinnäytetyö rajattiin Kainuun hyvinvointialueen perusopetuksen koulukuraattoreihin. Rajausta pohjautui lapsen ja nuoren kehityksen erilaisuuteen eri kouluasteilla. Näin pystyttiin tuottamaan tietoa pohjautuen tiettyyn ikäluokkaan (7–16 vuotiaat). Koulukuraattoreita työskentelee tällä hetkellä Kainuun hyvinvointialueella perusopetuksessa yhteensä 13, joista tutkimukseen osallistui kymmenen. Perusopetukseen kuuluvat esiopetus ja vuosiluokat 1–9.

Tutkimuksessa käytettiin määrällistä tutkimusmenetelmää. Tutkimuskysely toteutettiin Webropol-kyselyllä maaliskuussa 2024. Kyselylomakkeelta löytyi valintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Avoimien kysymysten kautta pyrittiin löytämään tarkentavia vastauksia valintakysymyksiin. Kyselylomake oli avoinna ensin kaksi viikkoa, mutta puutteellisten vastausmäärien vuoksi vastausaikaa jatkettiin vielä kahdella viikolla. Tämän jälkeen vastauksia saatiin tarvittava määrä.

Tutkimuskyselyn tuloksista oli luettavissa selkeästi tarve lisäkoulutuksille, joissa aiheina olisi lasten mielenterveyden tukeminen ja erilaiset mielenterveyden haasteet. Perusopetuksen koulukuraattoreilla on ammattitaitoa ohjata lapsia eteenpäin eri hoitotahoille, mutta kokemuksena ilmenee, ettei hoidon piiriin aina ole mahdollista päästä.

Abstract

Author(s): Kinnunen Elina

Title of the Publication: Primary School Social Workers' Experiences of Responding to Children's Mental Health Problems within Kainuu Wellbeing Services County

Degree Title: Bachelor of Social Services

Keywords: school curator, school social worker, mental health work, school social work

The purpose of this thesis was to provide Kainuu Wellbeing Services County, the commissioner, with current information about the workload of school social workers and to collect school social workers' thoughts about their professional skills and how to develop those skills. The commissioner can use the research results to further educate school social workers, thus helping them cope at work. The commissioner can also use the results to review the multidisciplinary professional work with children and young people.

Kainuu Wellbeing Services County includes the municipalities of Hyrynsalmi, Suomussalmi, Kuhmo, Paltamo, Puolanka, Ristijärvi, Sotkamo, and Kajaani. This thesis was limited to school social workers working in basic education within the wellbeing services county, based on the differences in the development of children and young people at different school levels. In this way, it was possible to produce information based on a certain age group (ages 7 to 16). 10 out of 13 school social workers working in basic education within Kainuu Wellbeing Services County participated in the research. Basic education includes preschool education and grades 1 to 9.

The method used in this research was quantitative research. A Webropol survey was executed in March 2024. The survey contained multiple-choice and open questions. The purpose of the open questions was to provide detailed answers to the multiple-choice questions. Initially, the survey was open for two weeks, but due to the insufficient number of answers, it was expanded by two weeks.

From the results of the survey, it was clear that there was a need for additional education on supporting children's mental health and various mental health challenges. The school social workers working in basic education have professional skills to guide children to different healthcare providers; however, the challenge is that it is not always possible to access that specific care.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teoreettiset lähtökohdat.....	3
2.1	Opiskeluhoolto	3
2.2	Kuraattorityö Suomessa	4
2.3	Lasten mielenterveysongelmat	6
2.4	Kuraattorityön palveluprosessi	6
2.5	Kuraattorityö Kainuussa	7
2.6	Kuraattorityö kansainvälisesti	8
2.7	Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	9
3	Opinnäytetyön toteutus	10
3.1	Tutkimuskysymykset ja tarkoitus, tavoite.....	10
3.2	Tutkimusmenetelmä	10
3.3	Tulosten analysointi	11
3.4	Tietokannat, lähteet	12
3.5	Aikaisemmat tutkimukset	12
4	Tutkimuksen tulokset	14
4.1	Taustatiedot, koulutustaustat	14
4.2	Koulukuraattorin saavutettavuus.....	14
4.3	Monialaisen työskentelyn hyödyntäminen.....	15
4.4	Oman osaamisen arvioiminen ja lisäkoulutuksen tarve	16
4.5	Johtopäätökset.....	18
5	Pohdinta	20
	Lähteet	22
	Liitteet	

1 Johdanto

Kouluterveyskyselyissä Kainuun hyvinvointialueella on nähtävissä perusopetuksessa koulukuraattoreilla käyntien lisääntyminen. Koulu-uupumisessa oli huomattavissa myös nousua. Vuonna 2021 13,7 % vastaajista koki koulu-uupumusta. Vuonna 2023 koulu-uupumista koki 14,3 % vastaajista. Huolestuttavia piirteitä kouluterveyskyselyssä oli myös kokemukset siitä, ettei lapset koe saavansa tukea vanhemmiltaan ja lisääntynyt fyysinen, että henkinen väkivalta huoltajilta. Kouluterveyskyselyissä käykin ilmi, että erinäisten syiden vuoksi kuraattorin tukea on tarvittu lisää. Vuonna 2021 kuraattorin tukea tarvitsi 20,4 % vastaajista, kun taas vuonna 2023 kuraattorilla käyneitä oli 21,6 %. (Terveys ja hyvinvoinnin laitos 2023c).

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Kainuun hyvinvointialue, lapsi- ja perhepalveluiden kuraattoripalvelut. Kainuun hyvinvointialue on aloittanut toimintansa 1.1.2023 (Kainuun hyvinvointialue 2024b, 3). Alueeksi rajattiin koko Kainuun hyvinvointialue, sillä tutkimustulos haluttiin tuottaa kohdennetusti tietylle hyvinvointialueelle. Laajempi vastaajamäärä mahdollisti luotettavuuden tutkimustuloksiin. Toimeksiantaja pystyy hyödyntämään opinnäytetyötä kehittäessään koulutuspalveluitaan, kohderyhmänään koulukuraattorit. Lisäksi he pystyvät tarkastelemaan monialaista hoitoketjua ja hoitoon ohjausta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä ajantasaista tietoa koulukuraattoreiden lisäkoulutustarpeesta lasten mielenterveyden tukemisen osalta, heidän omia kokemuksia tämän hetkisestä tilanteesta jatkohoitoon ohjaukseen liittyen. Opinnäytetyön idea sai alkunsa opinnäytetyön laatijan hakiessa sosionomin ammattiin syventävään harjoitteluun kuraattoripalveluille perusopetukseen. Mielestäni lasten mielenterveyden tukemisella on kauaskantoiset siivet.

Lähtökohtaolettamuksena oli, että kuraattorit ovat kiireellisiä, jonka myötä jokainen apua tarvitseva lapsi ei pääse kuraattoripalveluiden piiriin. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (L 1287/2013 9a§) mukaan yhtä koulukuraattoria kohden saa olla enintään 670 oppilasta. Kainuun hyvinvointialueen alueellisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa 2024–2025 (2024b, 10) käy ilmi, kuraattoreiden lisätarve valmistavan opetuksen lisääntyessä.

Sosionomin koulutus antaa pätevyyden suoriutua erinäisistä työtehtävistä. Vuorovaikutus ja uusien asioiden oppiminen ovat tärkeitä ominaisuuksia sosionomilla. Sosionomin opinnoissa korostuvat työelämälähtöisyys ja kehittämistyö. (Juntunen 2013, 205–211.) Itsessään kuraattorina työskentelyn pätevydestä määrittelee Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2913) 7§:

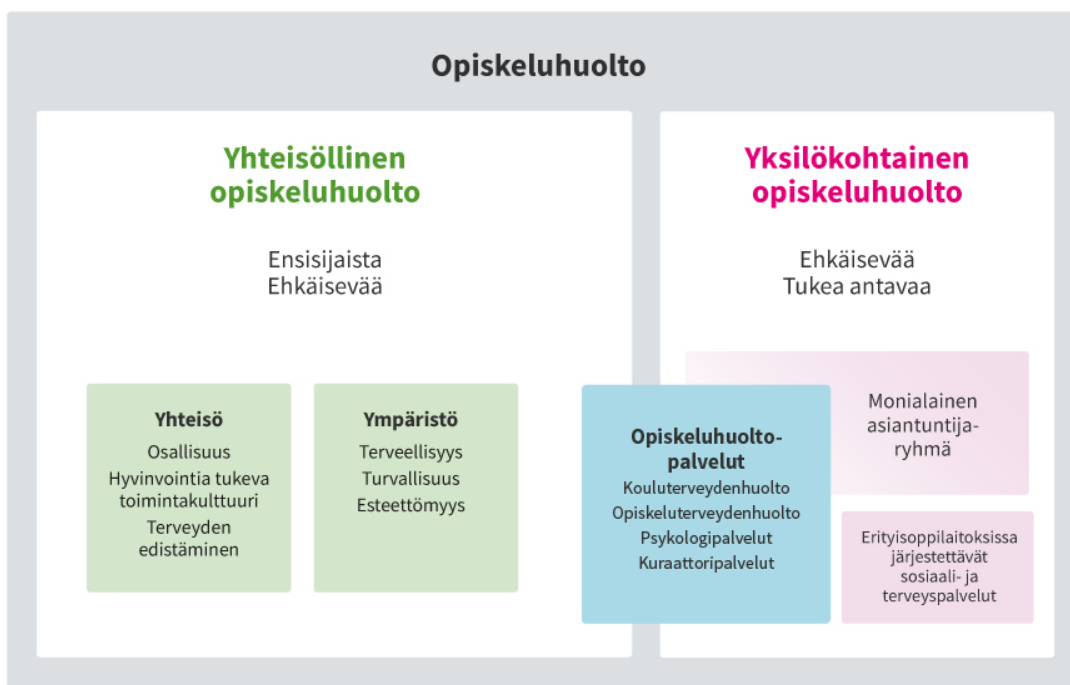
”Kuraattorin kelpoisuusvaatimuksena on vähintään sosiaalihuollon ammatillisista kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 6 §:n mukainen kelpoisuus.”

Opinnäytetyön aihe on liitännäinen Kajaanin ammattikorkeakoulun sosionomiopintojen kompetensseihin. Sosionomin asiakastyön ja palvelujärjestelmän perusteet, palvelujärjestelmät ja yhteiskunnallinen osaaminen, sosionomi moninaisten elämäntilanteiden tukena, kieli- ja viestintätaidot, sosiaalialan menetelmät asiakkaiden ohjaamisessa ja kuntoutuksessa, varhaiskasvatus ja sosiaalipedagogiikka sosionomin työssä, opinnäytetyö, opiskeluvalmiudet sote-alalla, sosionomin yrittäjyys-, johtamis- ja kehittämisosaaminen. Näistä kompetensseista opinnäytetyössä nitoutuu yhteen eettinen asiakasohjaaminen ja asiakastyö, ammatillinen osaaminen hyvinvoinnin edistämässä, palveluiden valvonta Suomessa, tiedonhaku, tietoon perustuvan kehittyvä työote, palveluiden kehittäminen, sosiaalipedagogiikka, palveluohjaus ja järjestöiden hyödyntäminen hyvinvoinnin tukena, nuorisotyö, moniammatillinen verkosto, sosiaalialaa ohjaava lainsäädäntö, lähdeviittaukset, kirjallinen viestintä, sosiaalialan englannin kielen hallinta, digitaalisuuden hyödyntäminen ja tietotekniikka osaaminen, tutkimustyö. (Kajaanin ammattikorkeakoulu n.d..)

2 Teoreettiset lähtökohdat

2.1 Opiskeluhoolto

Opiskeluhoollolla edistetään ja ylläpidetään oppilaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Tämän lisäksi edistetään hyvää oppimista. Opiskeluhooltoja toteutetaan koulun henkilöstön, huoltajien kanssa yhteistyössä. Tavoitteena on lisätä lasten osallisuutta ja luoda varhainen tuki tasapuolisesti kaikille sitä tarvitseville. (Kainuun hyvinvointialue 2024b, 3–4.) Opiskeluhoolto jaetaan ennaltaehkäiseviin yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon (Kuva 1).

Kuva 1. Opiskeluhoolto (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2024).

Yhteisöllisessä opiskeluhoollossa tarkkaillaan ja kehitetään oppilasryhmien hyvinvointia. Yksilöllisessä opiskeluhoollossa keskitytään yksittäiseen lapseen ja hänen hyvinvointiinsa. (Kainuun hyvinvointialue 2024b, 5.)

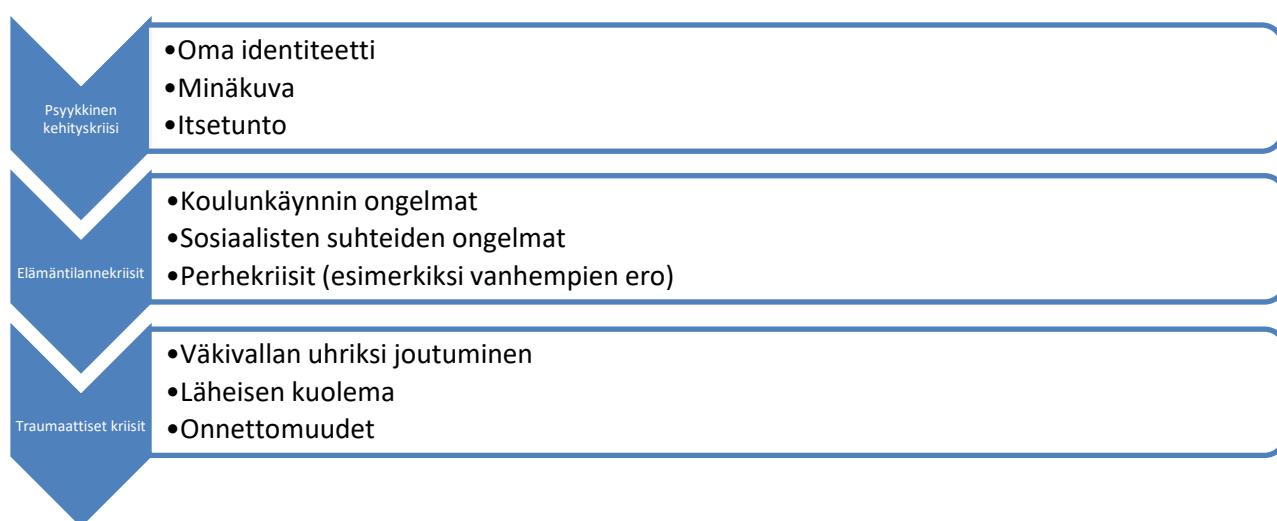
Osa oppilaitoshuoltoa on oppilashuoltoryhmä. Opiskeluhooltoryhmän toiminta on ennaltaehkäisevää ja yhteisöllistä. Johtajana oppilashuoltoryhmällä toimii usein oppilaitoksen rehtori. Ryhmään kuuluvat yleensä huoltajien edustaja, rehtori ja apulaisrehtori, oppilaiden edustaja, opet-

tajien edustaja, koulukuraattori ja -psykologi, kouluterveydenhoitaja ja -lääkäri, koulun muu henkilöstö. Ryhmän tehtävänä on arvioida ja toteuttaa, luoda ratkaisuja erilaisiin yhteisöllisiin tilanteisiin, kuten kiusaamiseen, työrauhan säilyttämiseen, esteettömyyteen ja mielenterveystaitojen vahvistamiseen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023e.)

2.2 Kuraattorityö Suomessa

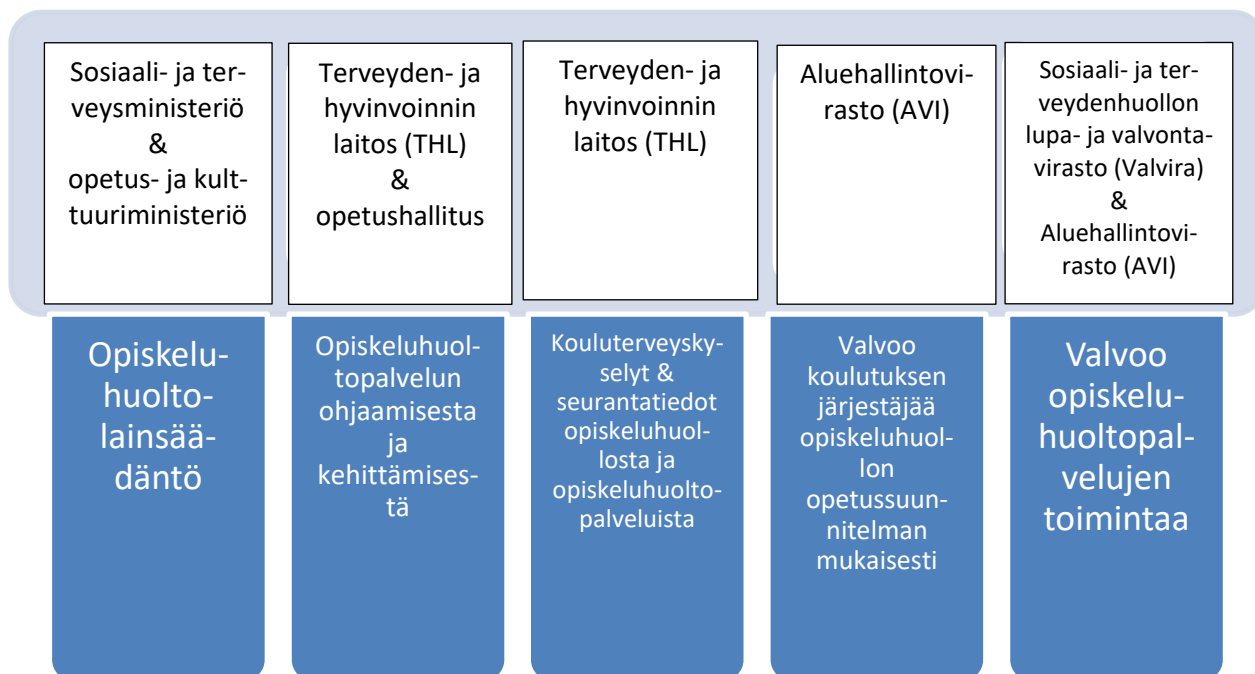
Koulukuraattori käännetään englanniksi school social worker eli suomeksi käännettynä koulun sosiaalityöntekijä. Kuten Pirkko Sipilä-Lähdekorpi tutkimuksessaan kertoo, koulukuraattorit kokevat olevansa sosiaalityöntekijöitä ja kasvattajia. Kuraattorityön pääosassa toimitaan käyttäytymistieteiden osa-alueella, johon liitetään sosiaalipedagogisuus. Sosiaalipedagogiikan tavoitteena on, että jokaisesta henkilöstä tulee hyvinvoiva yhteiskunnan toimiva jäsen. Kuraattorityön historia polveutuu Suomessa vuoteen 1966, jolloin on toimita aloitettu Helsingissä ja Kotkassa. Tällöin toiminta kehitettiin neuvolatyön avuksi, häiriökäyttäytymiseen. Kuraattorin virkoja oli kuitenkin alkuun vain muutama, ja nekin keskittyivät Etelä-Suomen alueelle. Vuonna 1971 perustettiin lääninkoulukuraattorin toimi, joka polkaisi eteenpäin koulujen psykososiaalisen työn. (Sipilä-Lähdekorpi 2004; Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 9–15.)

Nykypäivänä kuraattoreita työllistävät mielenterveysongelmat, päihteet ja kiusaaminen (Kurki ym. 2006, 21). Nuoruusiän kriisit syntyvät, kun omat voimavarat eivät riitä enää selviytymiseen. Näitä kriisejä ovat psyykkinen kehityskriisi, elämänkriisit ja traumaattiset kriisit (Kuvio 1).

Kuvio 1. Nuoruusiän kriisit. (Haasjoki, Ollikainen 2010, 22–23).

Kuraattoriyö on nykyään lakien määrittelemää toimintaa, jota valvovat Suomen viranomaiset. (Sosiaali- ja terveysministeriö n.d.) Valvovia viranomaisia ovat sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, opetushallitus, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto (Kuvio 2).

Kuvio 2. Valvovat viranomaiset (Sosiaali- ja terveysministeriö n.d.).

Koulukuraattoreita sitoo lain määrittelemä salassapitovelvollisuus. Salassapitovelvollisuutta määrittävät laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (L 812/2000) sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (L 1287/2013). Kuraattoriyö on ollut muutoksessa 1.1.2023 sote-uudistuksen myötä (L 616/2021). Ennen kyseistä kuraattorit työskentelivät kuntien alaisuudessa. Sote-uudistus muutti kuraattorit hyvinvointialueiden alaisuuteen. (Mahkonen 2015, 83.) Opetussuunnitelmassa on kuvattu myös oppilashuollon sisältö (Holappa 2013, 191).

Koulukuraattorit käyttävät monia eri menetelmiä työssään, mutta yksi tärkein on keskustelu. Tämän lisäksi he käyttävät motivoivaa haastattelua ja monialaista työskentelyä. (Kurki ym. 2006, 29–30).

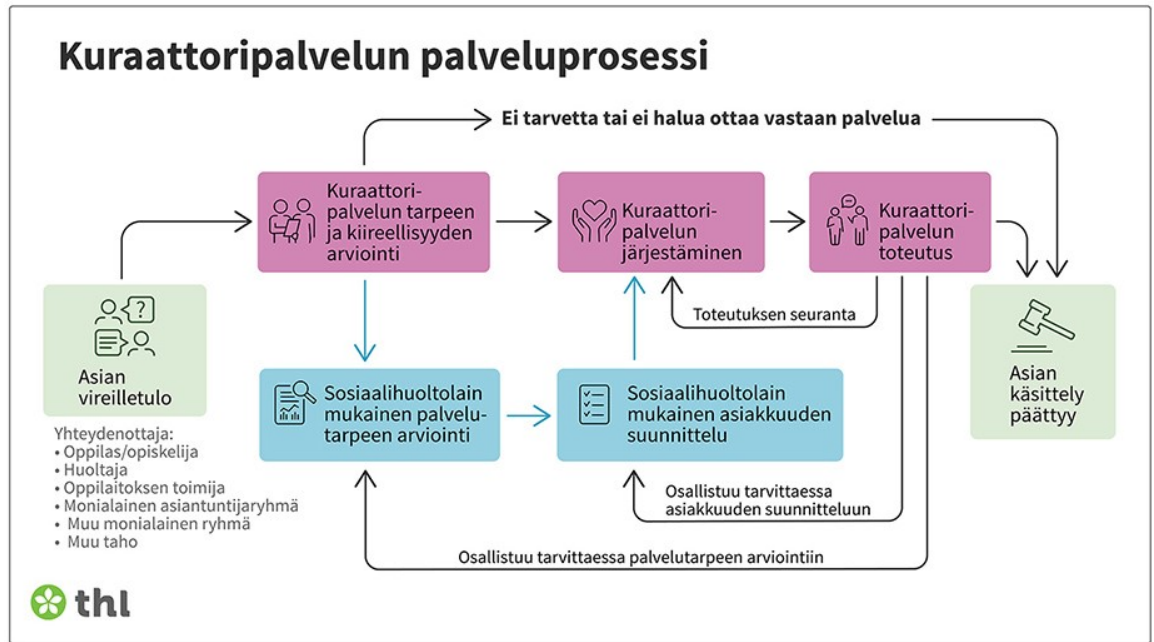
2.3 Lasten mielenterveysongelmat

7–12 vuotiaita mielenterveydellisiä asiakkaita oli Kainuussa vuonna 2020 perusterveydenhuollossa tai erikoissairaanhoidossa yhteensä 407. Heistä 44 % oli saanut jonkun F-diagnoosin (F-diagnoosilla kuvataan jotain mielenterveyden- ja käyttäytymisen häiriötä). 7–12 vuotiaista 35 % oli annettu ADHD diagnoosi ja 3 % masennus- ja ahdistuneisuushäiriö diagnoosi. Koko Suomessa 7–12 vuotiaita mielenterveydellisiä asiakkaita oli yhteensä 31 916. Heistä 63 % oli saanut jonkun F-diagnoosin, 44 % ADHD diagnoosin ja 13 % masennus- ja ahdistuneisuushäiriö diagnoosin. 13–17 vuotiaita mielenterveydellisiä asiakkaita oli Kainuussa 662. Heistä 60 % oli saanut jonkun F-diagnoosin, 15 % ADHD ja 44 % masennus- ja ahdistuneisuushäiriö diagnoosin. Koko Suomen alueella 13–17 vuotiaita asiakkaita oli 43 969, joista 74 % oli saanut F-diagnoosin, 19 % ADHD diagnoosin ja 52 % masennus- ja ahdistuneisuushäiriö diagnoosin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022, 17, 21.) Koulussa lasten mielenterveysongelmat näkyvät erilaisina käytöshäiriöinä, kuten lisääntyneenä väsymyksenä (Haasjoki, Ollikainen 2010, 7). ADHD luokitellaan neuropsykiatrisiin häiriöihin, jossa voi ilmetä haasteita oppimisessa ja sosiaalisissa suhteissa. Näiden lisäksi ADHD voi lisätä ahdistusta. Lapsilla erilaiset traumat ja kriisit voivat vaikuttaa käyttäytymiseen, jotka ilmenevät poissaoloina koulusta, keskittymiskyvyn ja tarkkaavaisuuden haasteet, erilaiset kivut kehossa, mielenkiinnon menetys aiemmin kiinnostavaan asiaan sekä yli 12-vuotiailla ahdistushäiriöinä, itsensä satuttamisena. Lapsen kriisi voi olla traumaattinen tai kehityskriisi. Traumaattinen on nopeasti tapahtuva, kuten läheisen kuolema tai onnettomuus. Kehityskriisi on kehitykseen liittyvää, kuten murrosikä. Vaikka masennusta ja mielenterveysongelmia on opittu tutkimaan ja havainnoimaan viime vuosina enemmän, on kuitenkin lasten ja nuorten psykiatrinen sairaalahoito lisääntynyt. (Soisalo 2012, 16, 157–161, 164–166, 316.)

2.4 Kuraattorityön palveluprosessi

Kuraattoripalvelun palveluprosessi alkaa yhteydenotosta eli asian vireilletulosta, tämän jälkeen kuraattori tarkistaa asian kiireellisyyden (kuva 2). Kiireellisessä tapauksessa kuraattorin tapaaminen on järjestettävä jo samalle tai seuraavalle työpäivälle. Muissa tapauksissa seitsemäntenä työpäivänä. (L 1287/2003, 15§.) Kuraattorin palveluiden tarpeen vireilletulo tapahtuu useimmiten joko opettajan tai huoltajan pyynnöstä. Kuraattoripalvelut ovat vapaaehtoisia (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2013b). Lainsäädäntö määrittelee kuraattoripalveluiden kirjaamisen niin, että

kaikki rekisteröidään sosiaalipalveluiden järjestelmään. (Sosiaali- ja terveysministeriö n.d..)

Kuva 2. Kuraattoripalvelun palveluprosessi (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2013a).

2.5 Kuraattorityö Kainuussa

Koulukuraattori havainnoi luokassa lapsen toimintaa yksilönä ja ryhmässä tuen tarvetta määrittäessä, ylläpitää kaveritaitoja, kehittää koko koulun hyvinvointia, tarjoaa keskusteluapua lapselle. Kuraattori huolehtii, että lapsi saa hänelle kuuluvan palveluohjauksen ja tuen, yhteistyössä muun kouluhenkilöstön kanssa. (Kainuun hyvinvointialue 2024b, 31.) Näiden lisäksi kuraattorit toimivat apuna lastensuojelullisissa tilanteissa ja runsaiden poissaolojen selvittämisessä, tunne-elämän haasteissa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b; Sotkamo 2023, 9). Työtä tehdään tavoitteellisesti eri lakien, kuten perusopetus-, lukio-, lastensuojelu-, sosiaalihuolto-, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Näiden lisäksi työtä tehdään sosiaalialan eettisyyttä noudattaen (Kainuun hyvinvointialue 2024a.)

Ristijärvellä, Hyrynsalmella ja osittain Suomussalmella on käytössään sama kuraattori, joka kiertää kyseisten kuntien kouluja ja esiopetuksia (Kainuun hyvinvointialue 2024b, 11–12). Kajaanin kaupungin hyvinvointikertomuksessa (2023) on todettu, että nuorten ja lasten mielenterveysongelmat näkyvät koulumaailmassa. Mielenterveysongelmat näkyvät Kajaanin kaupungin hyvinvointikertomuksessa myös asunnottomuuden haasteissa. Koulukyselyn perusteella Kajaanissa

koulukuraattorilla on käynyt vuonna 2023 21,5 % 4.–5. luokan oppilaista (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023c). Kouluterveyskyselyn mukaan 3,2 % 8.–9. luokkalaisista kertoi, ettei ole päässyt kuraattorin tapaamiseen, vaikka sitä olisi tarvinnut (Kainuun hyvinvointialue 2024b, 14). Kajaanin peruskouluissa koulukyselyyn vastanneita oli 2023 vuonna yhteensä 716 lasta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023d, 2). Sotkamossa on päätetty lähteä kehittämään lasten ja nuorten itsetuntoa ja tunne-, vuorovaikutustaitoja. Näitä taitoja on lisätty 2024–2025 lukuvuoden opetukseen, hyvinvointitaitotunteihin. (Sotkamo 2023, 19.)

Kouluterveyskyselystä on nähtävissä mielialaan liittyvien ongelmien lisääntyminen Kainuun hyvinvointialueella 4–5 luokkalaisilla. Vuonna 2021 mielialaan liittyviä ongelmia ovat kokeneet 21,2 % vastaajista, vuonna 2023 määrä on ollut 22,4 %. Vähintään lievää ahdistusoireilua on kokenut vuonna 2021 23,4 % vastaajista, vuonna 2023 määrä on noussut 27,6 % vastaajista. Yksinäisyyden tunnetta on kokenut vuonna 2021 4,5 % vastaajista ja vuonna 2023 4,8 % vastaajista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023c.)

2.6 Kuraattorityö kansainvälisesti

Kuraattorityö mielletään kansainvälisilläkin markkinoilla ympäri maailman sosiaalityöksi, jota tehdään oppilaiden mielenterveyden ja hyvinvoinnin vuoksi. Kuraattorityön vaikutuksia oppilaisiin on tutkittu ympäri maailman tarkastelun ja havainnoinnin avulla. Esimerkiksi Yhdysvalloissa koulukuraattorin työnkuvaan kuuluu positiivisen koulukulttuurin ylläpito, näyttöön perustuvan tiedon levittäminen mielenterveysongelmiin liittyen, resurssien ylläpito koulun oppilaille ja yhteisölle. Näitä samoja asioita on nähtävissä myös muissa maailman koulukuraattoreiden työnkuvassa. (Ding, Lightfoot, Berkowitz, Guz, Franklin & DiNitto 2023, 787–789.) Yhdysvalloissa kuraattorityö mielletään osaksi kasvatustyötä, jossa keskiössä ovat psykologiset ongelmat ja ympäristötekijöihin. Eri maiden kuraattorityön eroavaisuudet näkyvät muun muassa aineellisen avun antamisena. Taiwanissa aineellisen avun antaminen on iso osa työtä. Japanissa, Suomessa ja Ruotsissa tämä ei kuulu työnkuvaan. Ammatillisen koulutuksen vaatimuksissakin on eroja eri maiden välillä. Lasten oikeudet ja niistä huolehtiminen on kuitenkin kaikille maille yhteneväistä. (Kurki ym. 2006, 12–14.)

2.7 Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Voimavarana yhteistyö – tutkimuksesta (2020) käy ilmi kuraattoreiden laaja yhteistyöverkosto. Tutkimukseen vastanneista kuraattoreista toimivat yhteistyössä kasvatusta- ja perheneuvolan, lasten- ja nuorten psykiatrian, lasten päihde ja mielenterveyspoliklinikan kanssa. Yhteistyö koulupsykologien ja muiden koulun henkilöstön kanssa voi olla konsultaatioita tai yhteisiä palavereita (Mahkonen 2015, 87–88). Tämän lisäksi kuraattorit toimivat yhteistyössä lastensuojelun ja perheneuvolan kanssa. Kuraattorit tekevät yhteistyötä myös muiden toimijoiden kanssa, kuten seurakunnan, järjestöjen ja nuorispalveluiden kanssa. (Kurki ym. 2006, 27.) Sotkamon hyvinvointisuunnitelmassa (2023, 4) kerrotaan yhteistyöstä koulupoliisin kanssa. Saumattoman monialaisen yhteistyön avulla lapsi saa tarvittavan avun. Avun saamisessa tärkeässä asemassa on yksilöllisyys ja räätälöity avuntarve. Eri näkökulmat eri ammattilaisten välillä ovat tärkeitä huomioon otettavia asioita. Kuraattorityöskentelyssä huomioitavaa on myös yhteistyö lapsen huoltajien kanssa. (Pönkkö, Tervonen-Rossi 2009, 145–148.)

Icehearts on yksi järjestöistä, jotka kulkevat lapsen, nuoren rinnalla liikuntaa hyödyntäen. Toiminta on ennaltaehkäisevää sosiaalityötä, jolla tuetaan eritoten poikien sopeutumista koulutielle. Toiminnalla pyritään luomaan lapselle suhde aikuiseen, joka välittää. Icehearts toiminnassa olevat turvalliset aikuiset, ovat nimeltään kasvattajia. He tukevat ajatusta siitä, että jokaisella lapsella on oikeus tulla kohdatuksi tasapuolisesti. Urheilun lomassa harjoitellaan kaveritaitoja. Yhteistyö oppilashuoltoryhmän ja opettajan kanssa on tärkeää toiminnassa olevan lapsen hyvinvoinnille. (Vartiamaa, Niemelä 2010, 7, 11, 16–17, 35, 38, 47.)

3 Opinnäytetyön toteutus

3.1 Tutkimuskysymykset ja tarkoitus, tavoite

Tutkimuskysymyksiä oli kaksi, joiden pohjalta luotiin kyselylomake yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa tämän hetkisestä perusopetuksen koulukuraattoreiden lisäkoulutuksen tarpeesta sekä mahdollisista kuormitustilanteista Kainuun hyvinvointialueella.

1. Kuinka hyvin tällä hetkellä koulukuraattorit kokevat pystyvänsä vastaamaan lasten mielenterveysongelmiin?
2. Millaisena koulukuraattorit kokevat oman osaamisensa olevan tällä hetkellä mielenterveysongelmiin liittyen?

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytettiin määrällistä tutkimusta. Määrällinen tutkimus pyrkii selittämään tutkimuksen kohteen erilaisia ilmiöitä (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020, 24). Kyselylomake luotiin Webropol-lomakkeelle. Kysymykset tutkimuslomakkeelle luotiin tutkimuskysymyksiin pohjautuen, yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Kysymysten ymmärrettävyyttä ja asettelua pohdittiin yhdessä toimeksiantajan kanssa. Kyselyn alkuun liitettiin saatekirje, jossa kerrottiin mitä tutkimuksella kerätään, miksi, kenelle sekä kyselyyn vastaamisen arvioitu aika. Saatekirjeessä kerrottiin anonyymiydestä, IP-osoitteen mahdollisesta jäljittämisestä. Kyselylomake pyrittiin luomaan helposti tehtäväksi, selkeää ja johdonmukaista kieltä, järjestystä käyttäen. (Tähtinen ym. 2020, 26–30.) Kyselylomakkeelle pyydettiin täyttämään ensin taustatietoja koulutuksesta, tämän jälkeen siirryttiin lisäkoulutuksiin. Koulutustausta haluttiin kerätä, sillä Kainuun hyvinvointialueella työskentelee yliopistotutkinnolla ja ammattikorkeakoulututkinnolla. Nämä koulutustaus-
tat voivat vaikuttaa osaltaan tuloksiin. Valintakysymyksiin haluttiin valita kolme vaihtoehtoa, jotka pysyvät samana kyllä, ei tai aina, välillä, ei koskaan. Kyselylomaketta ja kysymyksiin vastaamista testattiin pienelle vastaajamäärälle. Tämän pohjalta oli nähtävissä tulosten määräytyminen Webropol-alustalle.

Kyselylomakkeen vastauslinkki lähetettiin sähköpostitse toimeksiantajalle, josta he jakoivat linkin eteenpäin perusopetuksen kuraattoreille sähköpostitse. Tämä mahdollisti jokaiselle kyselyyn vastaajalle oman rauhan ja anonyymiyden. Tutkimus tehtiin kokonaisotantana. (Vilka 2021, 94–104.) Kysely oli täytettävissä osallistujille kahden viikon ajan helmi-maaliskuun vaihteessa 2024. Vastaajia saatiin ensin kuusi henkilöä. Jotta vastauksista saatiin relevantteja eli luotettavia, pidennettiin vastausaikaa vielä kahden viikon ajan. Kokonaisuudessaan vastaajia saatiin 10. Odotettu vastaajamäärä oli 13 henkilöä. Tutkimustulokset olivat käsiteltävissä ja koottavissa Webropol-alustalla. Josta nämä siirrettiin Word-kaavioihin. Kaavioiden kautta helpotettiin tutkimustulosten vertailua keskenään, valintakysymysten vastauksien yhdistämistä avoimien kysymysten vastauksiin. Kohtuullisuus odotetuissa vastaajamäärissä loi hyvän pohjan avoimille kysymyksille, joilla saatiin tarkemmin koulukuraattoreiden omia koulutustarpeita ja muita ajatuksia ilmi.

3.3 Tulosten analysointi

Analysointiin käytettiin teorialähtöistä sisällönanalyysia. Teorialähtöinen sisältöanalyysi sopi parhaiten tutkimuksen analysointiin, sillä opinnäytetyö pohjautui aiemmin tehtyihin kouluterveyskyselyihin ja tutkimuksiin. (Elo, Kajula, Tohmola & Kääriäinen 2022, 216–223.) Aineistoa lähdettiin analysoimaan luotujen kysymysten pohjalta. Avointen kysymysten kautta laskettiin yhdistävät tekijät, kuten koulutustausta tai jatkohoitotahojen nimikkeitä (esimerkiksi kouluterveydenhoitaja). Seuraavaksi lähdettiin luomaan koodausta, jolla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa käytettyjä kaavioiden värejä. Värit luotiin helpottamaan tulosten analysointia (Elo ym. 2022, 220). Väreinä käytettiin sinistä = aina, punaista = välillä, vihreä = ei koskaan (kuvio 3) sekä oranssia = kyllä, turkoosi = ei (kuvio 4). Analysoinnissa vertailtiin vastauksien samankaltaisuuksia huomioiden, että kyseessä on toisen ihmisen kokemus. Omien kokemusten vertaaminen keskenään ei ole yksiselitteistä. Tutkimuksessaan aivotutkimus lisäarvona ihmisen käyttäytymisen ymmärtämisessä on tuotu ilmi, miten kieli on rajallinen työkalu. Kysymysten muotoilu on tärkeä osa, jotteivat ne ole johdattelevia. Tarkat lauseet ovat arvokkaampia. (Suomala 2013, 252–256.) Värikoodausten jälkeen tulokset siirrettiin Word-käsittelyohjelmaan kaavioihin, joiden pohjalta tuloksia pystyttiin tutkimaan selkeämmin.

3.4 Tietokannat, lähteet

Tietokantoina on käytetty Theseusta, KAMK Finna, kotimaista tieteiskirjallisuutta, koulukyselyitä, Finlex. Lisäksi Springer.com, josta hyödynnettiin tieteellisiä vertailututkimuksia kansainvälisesti kuraattorityöstä. Hakusanoina käytettiin koulukuraattori, koulukuraattorityö, mielenterveystyö, ennaltaehkäisevä mielenterveystyö, kouluhyvinvointi, koulutyö, school social work. Tietokantojen ja tietolähteiden osalta olen ottanut huomioon, että tieto on päivitettyä. Opinnäytetyö rajattiin Kainuun hyvinvointialueelle, jotta pystyttiin tuottamaan täsmennettyä alueellista tietoa paikallisesti. Tämän vuoksi on hyödynnetty paikallisia tutkimuksia liittyen lasten mielenterveyden tukemiseen ja kuraattorityöhön.

3.5 Aikaisemmat tutkimukset

Aiheesta on tehty useita opinnäytetöitä, mutta itsessään Kajaanin alueella samanlaista opinnäytetöitä ei ole luotu. Kajaanista löytyy kuitenkin aihetta sivuavia opinnäytetöitä. Kuten toisen asteen kouluhyvinvointipalveluista, jossa käsitellään yleisesti hyvinvointipalveluita aikuisopiskelijoiden osalta (Sirviö 2013).

Koulukuraattoreille tehdyssä tutkimuksessa isoina huolina ja kuormitustekijöinä olivat huoli työkaverista, asiakkaasta ja omasta jaksamisesta. Toisten kuraattorin sairastuessa ei ollut ketään, ei ollut sijaista saatavissa, vaan työt kasaantuivat muille kuraattoreille. Isona huolena oli lapsen turvallisuus ja hyvinvointi. (Peltola, Suorsa, Karhu & Soini 2020.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ovat toteuttaneet vuonna 2020 tutkimuksen opiskeluhooltotyön ammattilaisille Voimavarana yhteistyö – tutkimuksen. Tutkimuksen toteuttivat Hietanen-Peltola Marke, Vaara Sarianna, Jahnukainen Johanna, Laitinen Kristiina. Tutkimuksessa keskityttiin valtakunnallisesti perusopetuksessa työskenteleviin kuraattoreihin (295 osallistujaa, joista 29 vastaavia kuraattoreita), lisäksi tutkimukseen osallistui koulupsykologeja, kouluterveydenhoitajia ja koululääkäreitä. Kokonaisuudessaan tutkimukseen vastasi 845 opiskeluhooltotyöntekijää. Tutkimuksella haluttiin selventää opiskeluhoitopalveluiden saatavuutta, varsinkin koronapandemian vuoksi. Tutkimuksessa tuodaan ilmi kuraattoreiden mediaani asiakasmäärä, joka oli yli 800 oppilasta yhtä kuraattoria kohden perusopetuksessa. Kuitenkin yksilökohtaisessa asiakkuudessa oli keskimäärin 80 oppilasta yhdellä kuraattorilla. Tutkimuksessa selvitettiin kuraattoreiden työajankäyttöä, josta nähtävissä on isona osana asiakastyötä paikallinen kehitystyö. Kuraattoreista

10 % kokivat, että heidän työaikansa riittää laadukkaaseen asiakastyöhön. Oman osaamisen ja ammattitaidon riittävyyden koki riittävän 35 % kuraattoreista. Monialaisessa työryhmässä kuraattori toimii yhtenä arvioijana oppilaan tuen tarpeista ja huolehtien hänen hyvinvoinnistaan. Yleisimmin kuraattorit kutsuivat monialaisen työryhmän koolle oppilaan asioihin liittyen (89 % vastaajista). Konsultaatioiden antaminen ja pyytäminen on osa monialaista työskentelyä kuraattorin työssä. 72 % kuraattoreista pyysivät konsultaatio apua ja 84 % kuraattoreista antoivat konsultaatiota. Konsultaatioita tapahtui kuraattoreiden, koulupsykologin ja -lääkärin kesken. Oppilaitos yhteistyö opettajien ja rehtoreiden kanssa koettiin tiiviiksi. Kuraattoreista 87 % toimivat yhdessä oppilaitoksen henkilöstön kanssa viikoittain.

4 Tutkimuksen tulokset

4.1 Taustatiedot, koulutustaustat

Kysely osoittaa Kainuun hyvinvointialueen perusopetuksen koulukuraattoreista 70 % (7 vastaajaa) ovat käyneet alemman ammattikorkeakoulututkinnon ja 30 % (3 vastaajaa) yliopistotutkinnon. Itsessään koulutustaustan tieto ei ollut tarpeellinen tutkimuksen tulosten kannalta, mutta on hyvä tiedostaa, millaisella koulutustaustalla kuraattorit työskentelevät.

60 % (6 vastaajaa) perusopetuksen koulukuraattoreista kertoo käyneensä jo valmiiksi lisäkoulutuksia, joita olivat IPC-koulutus (Interpersonal Counselling, joka tunnetaan myös nimellä, nuorten masennuksen interventio), Mielen ensiapu, Mielenterveystalon omahoito-ohjelma, Nuoren mielen ensiapu, lyhyet koulutukset, ilmaiskoulutukset (Aluehallintovirasto, Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, ym. tahot).

4.2 Koulukuraattorin saavutettavuus

Tutkimuksessa kävi ilmi, että 60 % (6 vastaajista) pystyvät välillä jättämään vapaita aikoja kiireellisille tapaamisille. 10 % (1 vastaaja) koki, ettei pysty jättämään koskaan vapaita aikoja kalenteriin. Vain 30 % (3 vastaajaa) kokivat pystyvänsä jättämään aina vapaita aikoja kalenteriinsa (kuvio 3).

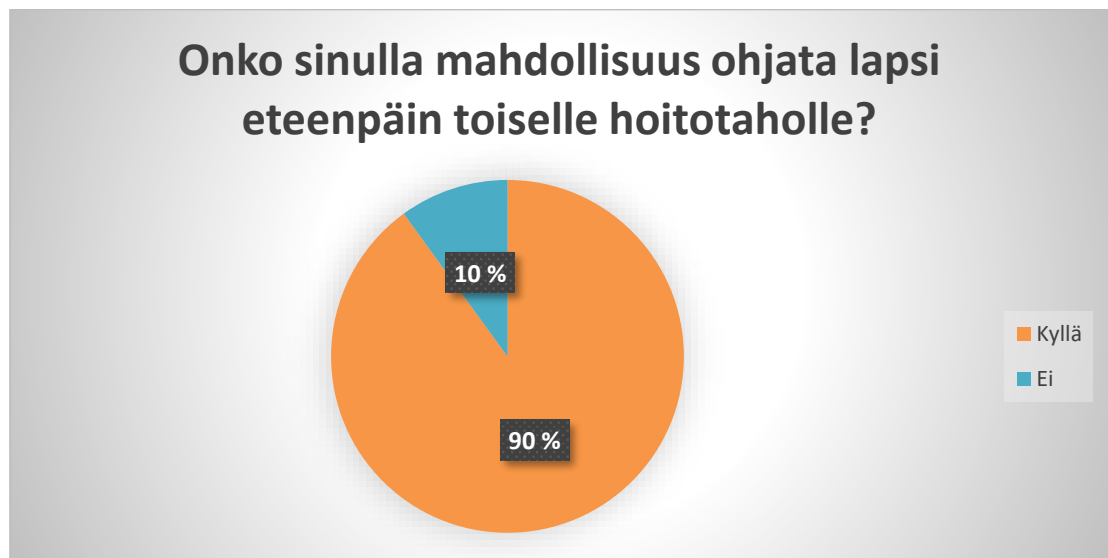

Kuvio 3. Vapaiden aikojen jättäminen kiireellisten tapausten varalle.

Kuraattoreiden kokemukset siitä, saako apua tarvitseva lapsi yhteyden kuraattoripalveluihin, jakautui puoliksi. 50 % (5 vastaajaa) koki apua tarvitsevan lapsen saavan yhteyden aina ja 50 % (5 vastaajaa) koki heidän saavan yhteyden välillä.

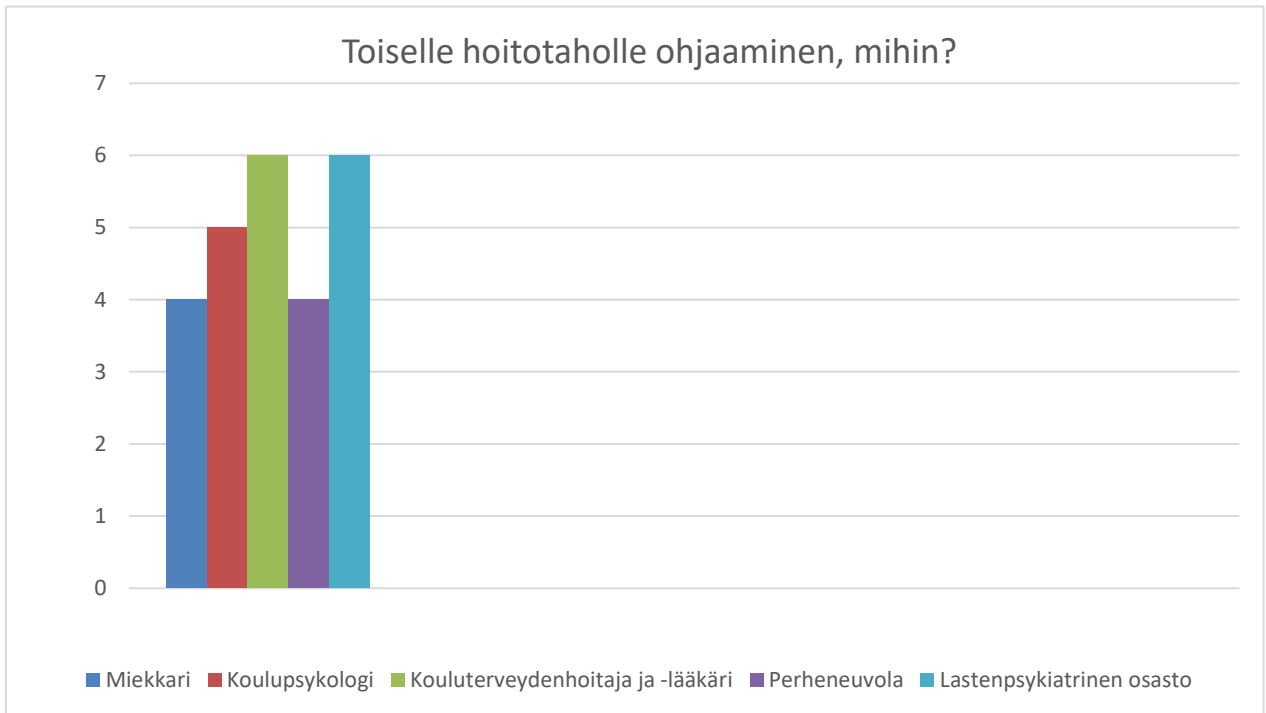
4.3 Monialaisen työskentelyn hyödyntäminen

Lapsi pystytään kuraattoreiden kokeman mukaan ohjaamaan eteenpäin hyvin. 90 % (9 vastaajista) koki pystyvänsä ohjaamaan lapsen toiselle hoitotaholle. Vain 10 % (1 vastaaja) koki, ettei pysty ohjaamaan lasta eteenpäin (kuvio 4).

Kuvio 4. Mahdollisuus ohjata lapsi eteenpäin toiselle hoitotaholle.

Avoimella kysymyksellä tarkennettiin vielä mihin jatkohoitoon lapsia ohjataan (kuvio 5). Eniten lapsia ohjataan eteenpäin kouluterveydenhoitajalle ja -lääkärille sekä lastenpsykiatriselle osastolle. Toiseksi eniten koulupsykologille. Kolmanneksi eniten perheneuvolaan ja miekkarille (Kainuun hyvinvointialueella toimiva yläkoulun psykiatrinen sairaanhoitaja). Yksi kuraattoreista koki, että lapsi on mahdollista ohjata eteenpäin, mutta hoitoon ei pääse.

Kuvio 5. Lapsen ohjaaminen toiselle hoitotaholle.

4.4 Oman osaamisen arvioiminen ja lisäkoulutuksen tarve

90 % (9 vastaajista) koki oman ammattitaitonsa riittävän lasten mielenterveyden tukemiseen välillä. 10 % (1 vastaajista) koki, ettei oma ammatillinen osaaminen riitä koskaan lasten mielenterveyden tukemiseen. Kukaan vastaajista ei kokenut oman ammattitaitonsa riittävän aina lasten mielenterveyden tukemiseen. (kuvio 6).

Kuvio 6. Oman ammatillisen osaamisen riittävyys.

Kuraattoreista 90 % (9 vastaajista) koki tarvitsevansa lisäkoulutusta mielenterveyden tukemiseen.

10 % (1 vastaaja) koki, ettei lisäkoulutukselle ole tarvetta.

Kuvio 7. Lisäkoulutustarve.

90 % (9 vastaajista) kertoi avoimella kysymyksellä millaista lisäkoulutusta he tarvitsevat. Lisäkoulutusta tarvitaan ahdistuksen käsittelyyn, vahvuuksien hyödyntämiseen, erilaisista pelkotiloista. Arvioinnin apuvälineistä ja terapeuttisia koulutuksia. Lisäksi tarve nousi hoitopolkujen selvennykseen ja mielenterveyden haasteiden tunnistamisesta. Seuraava vastaus on suora lainaus yhden vastaajan kirjoittamana:

”Kuraattori on koulun sosiaalityön asiantuntija. Pohjakoulutuksemme ei ole terveydenhuoltoapuolen koulutus vaan sosiaalialan. Mielestäni pitäisi olla alakoulun miekkareita, joille ohjata alakoululaiset mielenterveydeltään oireilevat.”

Vastauksista ilmeni tiettyjä koulutuksia, joille kuraattorit kokivat tarvetta, kuten IPC = työmenetelmä lasten masennuksen hoitoon ja ehkäisyyn. ALI-koulutus eli lasten ja nuorten ahdistuksen kognitiivinen lyhytinterventio. Sekä Cool Kids-hoito-ohjelma, jota käytetään lasten ja nuorten ahdistuneisuushäiriöiden hoitoon. IPC ja ALI ovat laajuudeltaan 3–6 käyntikertaa, ja näitä voi toteuttaa niin kuraattori, että kouluterveydenhoitaja. Cool Kids-ohjelmaan kuuluu 10 käyntikertaa, jotka voidaan toteuttaa yksilöllisenä käyntinä tai ryhmässä. (Terapiat etulinjaan, Mielen terveystalo 2024a, 2024b, n.d..)

4.5 Johtopäätökset

Kyselylomake lähetettiin 13 perusopetuksen koulukuraattorille Kainuun hyvinvointialueen alueella. Vastaajia tutkimuskyselyyn saatiin 10.

Tutkimuksesta ilmeni, että suurin osa kuraattoreista kokivat pystyvät jättämään välillä vapaita aikoja kalenteriin kiireellisten tapausten varalle. Kuitenkin kuraattoreista puolet kokivat, ettei kaikki saa yhteyttä kuraattoripalveluihin, vaikka sitä haluaisivat. Yhteydensaamisongelma on käynyt ilmi koulukyselyssä vuonna 2023, jolloin 3,2 % vastaajista ei ole saanut yhteyttä kuraattoripalveluihin. Ajanvarauksellisista asioista ja ajanhallinnallisista asioista jää kuitenkin tietämättä tietyn kunnan vaikutus Kainuun alueella. Mikäli vaikutelmaa olisi halunnut tarkastella kuntatasolla tutkimuksessa, olisi se vienyt anonyymiyden pois vastaajilta. Tämä olisi voinut vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Tutkimuksesta ilmenee lisäkoulutustarve lyhyt koulutuksiin mielenterveyden tukemisesta, mutta samalla myös ammatillinen halu kehittyä työssään. Kuormittavuutena koettiin lasten ohjaaminen toiselle hoitotaholle, ja hoitoon pääsyn haasteet. Ammattitaitoa ja tietoa hoitoon ohjaamisesta löytyy, mutta hoitoon pääsy voi olla haasteellista. Tällä hetkellä miekkarit

ovat sijoitettuna yläkouluihin, mutta heitä kaivattaisiin myös alakouluihin. Miekkareiden lisäämisen tarvetta on tarkasteltu Kainuun hyvinvointialueen opiskeluhoitosuunnitelmassa 2024–2025, jossa kokemukset ovat yhteneväisiä kuraattoreiden omien kokemusten mukaisesti. Opiskeluhoitosuunnitelmassa Kainuun hyvinvointialueella on ilmoitettu tarve mielenterveyden lisäkoulutuksille, joita myös tutkimuksessa ilmenee. Yksi kyselyyn vastaajista oli kertonut, ettei koe tarvitsevänsä lisäkoulutusta ja yksi vastaajista oli kertonut, ettei oma ammattitaito riitä milloinkaan mielenterveydellisissä asioissa. Avoimeksi jää kuitenkin onko kyseessä sama henkilö vai eri henkilön kokemukset.

Tutkimustuloksia verrattaessa aiempiin tutkimuksiin, kuten Voimavarana yhteistyö-tutkimukseen, oli havaittavissa hieman eroavaisuutta. Voimavarana yhteistyö-tutkimuksessa 35 % vastaajista kokivat, ettei heidän ammattitaitonsa riitä, mutta tutkimukseni mukaan Kainuun alueella vastaava prosentti oli vain 10 % (1 vastaaja). Huomioitavaa on kuitenkin se, miten erilaiselle vastaajamäärälle tutkimuskyselyt ovat tuotettu.

5 Pohdinta

Tutkimuksessa ja opinnäytetyössä käytetyt TENK:n hyvät tieteelliset käytännöt tulevat ilmi luotettavuudessa, rehellisyydessä, arvostuksessa sekä vastuunkannossa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 12). Eettiset periaatteet ovat olleet osa tutkimuksen laatimista. Eettisillä periaatteilla kunnioitetaan jokaisen ihmisarvoa ja yksityisyyttä sekä arvostusta niin, ettei kenellekään tuoteta haittaa tutkimuksella. (Kallinen, Kinnunen 2021.) Kajaanin ammattikorkeakoulu on sitoutunut TENK:n käytäntöihin (Karjalainen 2024). Luotettavuus varmistettiin suunnitteluvaiheessa ja tutkimuskyselyn luomisvaiheessa yhteistyön toimeksiantajan kanssa. Toimeksiantaja on lukenut ja hyväksynyt tutkimuskyselyn, opinnäytetyösuunnitelman sekä antanut omat kommenttinsa tarvittaviin muokkauksiin, jotka tehtiin ennen kyselyn lähettämistä. Tutkimuskyselyn tulosten luotettavuus haluttiin taata vastaajien anonyymiydellä ja tarvittavalla vastaajamäärällä. Tutkimukselle haluttiin vastaajia kaikki 13 koulukuraattoria, mutta oli varauduttu, ettei tämä tule toteutumaan. Vastaajamäärän jäädessä ensin alle 10 vastaajan, jatkettiin vastausaikaa, jotta saatiin 10 vastaajaa. Tämä vastaajamäärä koettiin riittäväksi, sillä avoimien kysymysten kautta saatiin riittävästi tarvittavaa tietoa. Tutkimuskysely salli useamman avoimen kysymyksen ja niiden helpon analysoinnin, sillä maksimi vastaajamäärä oli kohtuullinen. Luotettavuutta haettiin tutkimuskysymysten asettelulla, pyrittiin minimoimaan väärinymmärrykset. Luotettavuutta opinnäytetyölle toi tutkimuskyselyn vastaajien anonyymiyys sekä luotettava, tutkimuksellinen tietopohja. Mikäli kyselyyn ei olisi saatu tarvittavaa määrää vastauksia, olisi tutkimus voitu toteuttaa henkilökohtaisilla haastatteluilla tai työpajatyöskentelynä. Henkilökohtaisten haasteluiden haasteena olisi tullut anonyymiyden poistuminen, joka olisi voinut osaltaan vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Lisäksi haastattelu olisi vaatinut enemmän aikaa niin tutkijalta että osallistujalta. Työpajatyöskentelyssä olisi voitu lähteä työstämään yksittäistä asiaa, kuten yhtenäistä palvelumallia kuraattori-palveluille. Tämä olisi vaatinut ensin pienen kyselyn toimeksiantajalta mikä on heidän kehitystarve. Tämän jälkeen palvelumallia olisi voitu yhdessä lähteä suunnittelemaan. Tämäkin tutkimustapa olisi vaatinut enemmän aikaa osallistujilta sekä erilaista näkökulmaa opinnäytetyöhön.

Rehellisyys ja arvostus huomioitiin tutkimuskyselyn saatteessa, jossa vastaajille kerrottiin avoimesti mitä tietoja tutkimuksessa kerätään. Saatteessa kävi ilmi myös mihin tietoja käytetään, jolloin yksityiskohdat, kuten mahdollisuus IP-osoitteen jäljittämiseen ilmoitettiin. Arvostus toimeksiantajaa kohtaan on luotu tekemällä yhteistyötä avoimesti toimeksiantajan kanssa. Vastuunkantajana tutkimuksen tekijä on tuottanut luotettavaa, arvostavaa ja rehellistä tietoa toimeksiantajalle.

Oma osaamiseni tutkimuksen myötä on kasvanut tutkimuksen laatimisesta lähtien sekä opinnäytetyö prosessin kokonaisuuden hahmottaen. Olen syventänyt osaamistani kuraattorin työnkuvasta, historiasta. Osaamiseni on kasvanut laintuntemuksesta, joka ohjaavat sosionomia työsäännöksiin. Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää eri näkökulmiin lasten ja nuorten hoitoon pääsyn, jatkokohoitukseen ohjaamisen kannalta. Tutkimuksia ja opinnäytetyötä voidaan käyttää koulukuraattorityön kehittämiseen, kuraattoreiden työssäjaksamiseen. Tuloksia voi käyttää kuraattoreille kohdennetun lisäkoulutuksen suunnitteluun mielenterveystyöosaamiseen. Opinnäytetyötä voidaan käyttää jatkotutkimuksiin, kuten vertailuna toisen alueen kuraattorityöhön, Kainuun hyvinvointialueen lisätutkimuksiin kuraattorityöstä.

Lähteet

Ding, X., Lightfoot, E., Berkowitz, R., Guz, S., Franklin, C. & DiNitto, D. (2023). *Characteristics and Outcomes of School Social Work Services: A Scoping Review of Published Evidence 2000–June 2022*. *School Mental Health* 15, 787–811. Saatavilla 12.12.2023.

<https://doi.org/10.1007/s12310-023-09584-z>

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. (2022). *Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen*. *Hoitotiede* 34(4), 215–225. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987>

Haasjoki, E., Ollikainen, T. (2010). *Mikä sun mieltä painaa?* Turun kriisikeskus, Nuorten kriisityöhanke, Suomen Mielenterveysseura. SMS-Tuotanto Oy.

Holappa, A-S. (2013). *Opetussuunnitelman toteutumisen mahdollisuudesta*. Teoksessa Oulun yliopisto / Kasvatustieteiden tiedekunta & Atjonen, P. (toim.). *Työ arvonsa ansaitsee*. (191). Suomen yliopistopaino. Tampere.

Juntunen, A-L. (2013). *Avainkumppanimalli sosiaalialan asiantuntijuutta rakentamassa. Oisajattelun sovellus sosionomi (AMK) aikuiskoulutukseen*. Teoksessa *Työ arvonsa ansaitsee*. (205–211). Oulun yliopisto / Kasvatustieteiden tiedekunta & Atjonen, P. (toim.). Suomen yliopistopaino. Tampere.

Kainuun hyvinvointialue. (2014a). *Kuraattoripalvelut*. Saatavilla 07.08.2024. <https://hyvinvointialue.kainuu.fi/kuraattoripalvelut>

Kainuun hyvinvointialue. (2014b). *Kainuun alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma 2024–2025*. Saatavilla 14.08.2024. [https://kainuunhyvinvointialue.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Aluevaltuusto/Kokous_1762024/Kainuun_alueellinen_opiskelijahuolto-suun\(11508\)](https://kainuunhyvinvointialue.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Aluevaltuusto/Kokous_1762024/Kainuun_alueellinen_opiskelijahuolto-suun(11508))

Kajaanin ammattikorkeakoulu. (N.d.) *Opinto-opas – Sosionomikoulutus (SOS2021S): Sosionomi (AMK)*. Saatavilla 14.08.2024. <https://opinto-opas.kamk.fi/68147/fi/0/98554/426>

Kajaanin kaupunki. *Hyvinvointisuunnitelma 2022–2025*. (2023). Saatavilla 04.05.2024. <https://www.kajaani.fi/tiedostot/paivitetty-kajaanin-kaupungin-hyvinvointisuunnitelma-v-2022-2025-seka-laaja-hyvinvointikertomus-2018-2021/?1686737080>

Karjalainen, R-L. (2024). *Opinnäytetyöntekijän opas: Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Saatavilla 09.08.2024.

<https://libguides.kamk.fi/c.php?g=657740&p=4824275>

Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. (2006). *Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa*. Helsinki: Hakapaino Oy.

L 1287/2013. *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2023/1287*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287#L1P7>

L 616/2021. *Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta 616/2021*. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210616>

L 821/2000. *Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.0.2000/821*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Mahkonen, S. (2015). *Uusi oppilashuoltolaki työvälineenä*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Mielen terveystalo. (N.d.). *Nuorten masennuksen interventio*. Saatavilla 26.08.2024.

<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/masennus/nuorten-masennuksen-interventio-ipc>

Peltola, M., Suorsa, T., Karhu, J., & Soini, H. (2020). *Huoli kytkeytyy osallisuuden rajapintoihin: Ammattilaisen arki oppilashuollon näyttämöillä*. *Aikuiskasvatus*, 40(2), 127–138.

<https://doi.org/10.33336/aik.95453>

Pönkkö, M-L., Tervonen-Rossi, R. (2009). *Moniammatillinen yhteistyö lapsen ja nuoren kasvun tukemisessa*. Teoksessa *Mun on paha olla – Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin*. (145–148). Lämsä, A-L. (toim.). Jyväskylä: PS Kustannus.

Sipilä-Lähdekorpi, P. (2004). *Koulukuraattorin työn modernin murroksessa*. *Sosiaalipedagogiikka*, 5, 73–79. <https://doi.org/10.30675/sa.119394>

Sirviö, K. (2013). *”Apua saa, kun sitä tarvitsee ja tohtii kysyä”*: *Opiskelijahyvinvointipalvelujen kehittäminen Kainuun ammattiopistossa*. Ylempi-AMK opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013111417054>

Soisalo, R. (2012). *Särkyvä mieli – lasten ja nuorten psyykinen oireilu*. Tallinn: AS Printon Trükikoda.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (N.d.) *Opiskeluhooldopalvelut*. Saatavilla 17.11.2023.

<https://stm.fi/opiskeluhooldopalvelut>

Sotkamo. (2023). *Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023–2025*. Saatavilla 14.08.2024.

<https://www.sotkamo.fi/wp-content/uploads/2023/09/lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelma-2023-2025.pdf>

Suomala, J. (2013). *Aivotutkimus lisäarvona ihmisen käyttäytymisen ymmärtämisessä*. (sivut 252–256). Teoksessa *Työ arvonsa ansaitsee*. (252–256). Oulun yliopisto / Kasvatustieteiden tiedekunta & Atjonen, P. (toim.). Suomen yliopistopaino. Tampere.

Terapiat etulinjaan. (2024a). *Lasten ja nuorten ahdistuksen kognitiivinen lyhytinterventio*. Saatavilla 24.08.2024. <https://terapiatetulinjaan.fi/lapset-ja-nuoret/ahdistuksen-lyhytinterventio/>

Terapiat etulinjaan. (2024b). *Cool Kids lapsille ja nuorille*. <https://terapiatetulinjaan.fi/lapset-ja-nuoret/cool-kids-lapsille-ja-nuorille/>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2020). Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., Jahnukainen, J., Laitinen, K. *Voimavarana yhteistyö: Opiskeluhooldopalvelujen seuranta OPA 2020 perusopetus*. Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-654-1>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2022). Tilastoraportti 21/2022. *Lasten ja nuorten mielenterveysperusteinen tutkimus ja hoito 2020: Lähes joka viidennellä 18–22-vuotiaalla oli mielenterveyteen liittyvä käynti julkisessa terveydenhuollossa vuonna 2020*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022060342738>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2023a). *Kuraattoripalvelun käynnistyminen, toteutus ja päättäminen*. Saatavilla 05.08.2024. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhooldo/opiskeluhooldon-kuraattoripalvelut/kuraattoripalvelun-kaynnistyminen-toteutus-ja-paattaminen>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2023b). *Opiskeluhoollon kuraattoripalvelut*. Saatavilla 05.08.2024. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/opiskeluhoollon-kuraattoripalvelut>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2023c) [Valitut indikaattorit: alue: Kainuun hyvinvointialue; vuosi: 2021; vuosi: 2023]. *Kouluterveyskyselyyn tulokset 2017–2023. Perusopetus 4. ja 5. lk. oppilaat*. Saatavilla 04.03.2024. https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk2/lapset/fact_ktk2_lapset?row=measure-878980&row=952647L&column=alue-886560.&column=vuosi-886824.952479.&column=taustatekija-888288&column=sp-888243&fo=1#

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023d). Kouluterveyskyselyyn vastanneiden lukumäärä perusopetuksen 4. ja 5. luokilla kouluittain ja kunnittain sukupuolen mukaan vuonna 2023. (2). Saatavilla 05.03.2024. <https://thl.fi/documents/155392151/190160464/kouluterveyskysely-vastanneet-kunnittain-4-5-lk-2023.pdf/c7ff9809-a500-72c1-5e39-512785315f68/kouluterveyskysely-vastanneet-kunnittain-4-5-lk-2023.pdf?t=1697719332828>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2023e). *Opiskeluhooltoryhmä*. Saatavilla 08.08.2024. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/yhteisollinen-opiskeluhoolto/opiskeluhooltoryhma>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2024). *Opiskeluhoolto*. Saatavilla 07.08.2024. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto>

Vartiamäki, T., Niemelä, M. (2010). *Icehearts – koulun kyljessä*. Vaasa: Arkmedia Oy

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2020). *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita*. Turku: Painosalama Oy. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8091-8>

Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Saatavilla 09.08.2024. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Vilkkä, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Liitteet

Liite 1: tutkimuksen saatekirje

Tervetuloa vastaamaan Kajaanin ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijan opinnäytetyöhön liittyvään kyselyyn.

Tutkimuskyselyssä kartoitetaan Kainuun hyvinvointialueen perusopetuksen koulukuraattoreiden omia kokemuksia lasten mielenterveysongelmien kohtaamisesta ja lisäkoulutuksen tarpeesta.

Kysymyksiä on yhteensä 7, jotka ovat avoimia tai valintakysymyksiä.
Kyselyyn vastaamiseen Sinulta menee aikaa noin 5-10 minuuttia.

Halutessasi voit:

- ohittaa kysymyksiä
- keskeyttää kyselyn
- jatkaa kyselyä myöhemmin (Huom! Muista ottaa kyselyn antama linkki itsellesi talteen tai lähettää se sähköpostiisi.)

Kysely on täysin anonyymi eikä sisällä mitään henkilötietoja koskevia tietoja.
Huomioithan kuitenkin, että IP-osoitteesi on mahdollista jäljittää.

Kyselylomake on avoinna 11.03.2024 - 24.03.2024.

Yhteystiedot ja kyselyt:

Elina Kinnunen, sosionomiopiskelija
elinakinnunen@kamk.fi

Liite 2: tutkimuskysely

Kuraattorien kokemukset vastata lasten mielenterveyden ongelmiin Kainuun hyvinvointialueella

Tervetuloa vastaamaan Kajaanin ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijan opinnäytetyöhön liittyvään kyselyyn.

Tutkimuskyselyssä kartoitetaan Kainuun hyvinvointialueen perusopetuksen koulukuraattoreiden omia kokemuksia lasten mielenterveysongelmien kohtaamisesta ja lisäkoulutuksen tarpeesta.

Kysymyksiä on yhteensä 7, jotka ovat avoimia tai valintakysymyksiä. Kyselyyn vastaamiseen Sinulta menee aikaa noin 5-10 minuuttia.

Halutessasi voit:

- ohittaa kysymyksiä
- keskeyttää kyselyn
- jatkaa kyselyä myöhemmin (Huom! Muista ottaa kyselyn antama linkki itsellesi talteen tai lähettää se sähköpostiisi.)

Kysely on täysin anonyymi eikä sisällä mitään henkilötietoja koskevia tietoja. Huomioithan kuitenkin, että IP-osoitteesi on mahdollista jäljittää.

Kyselylomake on avoinna 11.03.2024 - 24.03.2024.

Yhteystiedot ja kyselyt:

Elina Kinnunen, sosionomiopiskelija
elinakinnunen@kamk.fi

1. Koulutustaustasi

Voit valita useamman vaihtoehdon

- Ammatillinen perustutkinto
  - Alempi ammattikorkeakoulututkinto
  - Yliopistotutkinto
  - Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
  - Muu, mikä?
-

---

2. Lisäkoulutuksesi mielenterveyden edistämiseen

---

3. Pystytkö jättämään kalenteriisi vapaita aikoja kiireellisten (7 työpäivän sisällä) tavattavien asiakkaiden varalle?

Esimerkkutilanne:

Kalenteriisi on täynnä suunniteltujen asiakkaiden tapaamisaikoja. Yllättäen sinulle tulee kiireellinen asiakas, joka on tavattava mieluiten saman päivän aikana tai viimeistään 7 työpäivän sisällä. Onko Sinulla valmiiksi tilaa kalenterissa vai vaatiiko tilanne kalenterille järjestelyä?

- Aina
- Välillä
- En koskaan

4. Saavatko kaikki apua tarvitsevat lapset mielestäsi yhteyden mielenterveyden haasteissa kuraattoripalveluihin?

- Aina
- Välillä
- Ei koskaan

5. Onko Sinulla mahdollisuus ohjata apua tarvitseva lapsi eteenpäin toiselle hoitotaholle?

- Kyllä, mihin?
- Ei, miksi?

---

6. Koetko ammatillisen osaamisesi olevan tällä hetkellä riittävä lapsen mielenterveyden tukemiseen?

Aina

Välillä

En koskaan

7. Koetko tarvitsevasi lisäkoulutusta tai -tukea lasten mielenterveyden tukemiseen?

Kyllä, millaista?

Ei, miksi?

Liite 3: Opinnäytetyön aineistohallintasuunnitelma

1. Aineistojen yleinen kuvaus

Tutkimuksessa käytetään sähköistä Webropol-lomaketta. Kyseisellä lomakkeella kerätään tutkimukseen tarvittava aineisto.

2. Aineiston dokumentaatio ja laatu

Tutkimusaineisto kerätään Webropol-alustalle. Vastaaminen Webropol-alustalla on anonyymia. Vastaajan IP-osoite on mahdollista selvittää.

3. Säilytys ja varmuuskopiointi

Aineistoa pääsevät käsittelemään tutkimuksen luoja ja toimeksiantaja. Tutkimustuloksista luodaan kaikille avoin opinnäytetyö, joka tallennetaan Theseus-tietokantaan.

4. Säilyttämiseen liittyvät eettiset ja laillisuuskyseymykset

Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietoja tai muita yksilöitäviä tietoja. Kaikki vastaajat ovat täysikäisiä. Vastaaminen tutkimukseen on vapaaehtoista. Tutkimukseen vastaaminen on mahdollista keskeyttää. Aineiston omistus- ja käyttöoikeudet ovat toteuttajalla ja toimeksiantajalla.

5. Aineiston avaaminen ja pitkäaikaissäilytys

Opinnäytetyöhön kerätty aineisto tuhoetaan Webropol-alustalta opinnäytetyön valmistuttua. Jatkotutkimuksiin käytettäviin jää opinnäytetyössä ilmoitettavat tutkimuksen tulokset.